

Πρόεδρος Π. Σπηλιόπουλος, Πρόεδρος Εφετών
Εισηγήτρια Χ. Φλώρου-Κοντοδήμου, Εφέτης
Δικηγόροι Ι. Παραλίκας, Δ. Καρλής

[...] Κατά το άρθρο 1 του Ν 2121/1993 "πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα", οι πνευματικοί δημιουργοί με τη δημιουργία του έργου τους, αποκτούν πάνω σ' αυτό πνευματική ιδιοκτησία, που περιλαμβάνει, ως αποκλειστικά και απόλυτα δικαιώματα, το δικαίωμα της εκμετάλλευσης του έργου (περιουσιακό δικαίωμα) και το δικαίωμα της προστασίας του προσωπικού τους δεσμού προς αυτό (ηθικό δικαίωμα). Τα εν λόγω δικαιώματα περιλαμβάνουν τις εξουσίες, που προβλέπονται στα άρθρα 3 και 4 του ίδιου νόμου. Σύμφωνα με το άρθρο 6 του ανωτέρω νόμου, ο δημιουργός ενός έργου είναι ο αρχικός δικαιούχος του περιουσιακού και του ηθικού δικαιώματος του έργου, τα δικαιώματα δε αυτά αποκτώνται πρωτογενώς και χωρίς διατυπώσεις. Κατά το άρθρο 2 παρ. 1 του Ν 2121/1993, ως έργο νοείται κάθε πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα λόγου, τέχνης ή επιστήμης, ανεξάρτητα από τη μορφή που εκφράζεται και κυρίως, μεταξύ άλλων τα γραπτά ή προφορικά κείμενα. Πνευματικό δημιούργημα, κατά την έννοια της ανωτέρω διάταξης, είναι το προϊόν του ανθρωπίνου πνεύματος, το οποίο, έχει μορφή προσιτή στις αισθήσεις και λόγω της ιδιαιτερότητας του, διαφέρει από όσα προϋπάρχουν στο περιεχόμενο ή τη μορφή του, ως προς τη συγκεκριμένη δηλαδή οργανική σύνδεση και συνθετική διαμόρφωση των επί μέρους στοιχείων του και ως προς τη συγκεκριμένη εκφραστική εφαρμογή της σχετικής αφηρητικής ιδέας του δημιουργού.

Πρωτοτυπία είναι η ιδιαίτερη ατομικότητα του έργου, που οφείλεται στην προσωπική συμβολή του δημιουργού. Κρίσιμο στοιχείο και, συνεπώς, βασικό κριτήριο της πρωτοτυπίας, η έννοια της οποίας δεν προσδιορίζεται γενικά από το νόμο (εκτός από το τελευταίο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 2 του Ν 2121/1993 που αφορά τα προγράμματα των ηλεκτρονικών υπολογιστών), αλλά έχει διαμορφωθεί από τη θεωρία και τη νομολογία, υπό το καθεστώς του Ν 2121/1993 και του προϊσχύσαντος Ν 2387/1920 "περί πνευματικής ιδιοκτησίας", όπως τροποποιήθηκε από το Ν 4301/1929, είναι η κρίση ότι κάτω από παρόμοιες συνθήκες και με τους ίδιους στόχους, κανένας άλλος δημιουργός, κατά λογική πιθανολόγηση, δεν θα ήταν σε θέση να δημιουργήσει έργο όμοιο, ή ότι παρουσιάζει μία ατομική ιδιομορφία ή ένα ελάχιστο όριο "δημιουργικού ύψους", έτσι ώστε να ξεχωρίζει και να διαφοροποιείται από τα έργα της καθημερινότητας ή από άλλα παρεμφερή γνωστά έργα. Η μοναδικότητα αυτή μπορεί να αναζητηθεί σε κάποιο από τα γνωρίσματα του έργου (στο θέμα, στη σύλληψη, στην κατάταξη, στη διατύπωση, σε κάποιες λεπτομέρειες), ανάλογα με το είδος και τη φύση του.

Εφόσον συντρέχουν οι ως άνω προϋποθέσεις, οι οποίες αποτελούν ζήτημα πραγματικό, υποκείμενο σε απόδειξη, ο νόμος προστατεύει το έργο ως άυλο αγαθό (όχι ως υλικό αντικείμενο καθ' εαυτό που ενσωματώνει το πνευματικό δημιούργημα) και μόνο σε σχέση με τη συγκεκριμένη μορφή που έδωσε σ' αυτό ο δημιουργός του (ΑΠ 152/2005 δημ. στη Νομος, ΑΠ 1248/2003 ΕλλΔνη 46, 452, ΑΠ 257/1995 ΝοΒ 43, 893, ΕφΑΘ 80/2008 Αρμ 2008, 1852, ΕφΠειρ 281/2005 δημ. στη Νομος, ΕφΑΘ 2768/2003 ΝοΒ 2004,51, ΕφΑΘ 3252/2002 ΔΕΕ 2003, 293, Γ. Κουμάντος, Πνευματική Ιδιοκτησία, σελ. 20, 21 και 98 επ., Μ. Μαρίνος, Η προσβολή του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων ΕλλΔνη 35, 1441 επ.).

Περαιτέρω, το ηθικό δικαίωμα επί του έργου έχει προσωπικό χαρακτήρα και αποσκοπεί στην προστασία του προσωπικού δεσμού του δημιουργού με το έργο του. Στο δικαίωμα αυτό περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η εξουσία δημοσίευσης και η εξουσία αναγνώρισης της πατρότητας (άρθρο 4 παρ. 1 στοιχ. α` και β` αντιστοίχως). Η πρώτη επιτρέπει στο δημιουργό να αποφασίσει αν

το έργο του θα δημοσιευθεί καθώς και για το χρόνο, τον τόπο και τον τρόπο με τον οποίο αυτό θα γίνει προσιτό στο κοινό (Γ. Κουμάντος, ό.π., σελ. 234, 239, Δ. Καλλινίκου, Πνευματική Ιδιοκτησία και Συγγενικά Δικαιώματα, έκδ. 2000 σελ. 15, 17, 50 επ., 89). Η δεύτερη, αναλύεται σε δύο ειδικότερες εξουσίες: α) την εξουσία της ουσιαστικής αναγνώρισης του γεγονότος ότι ο δικαιούχος είναι δημιουργός του έργου και β) την εξουσία να απαιτεί τη μνεία του ονόματος του πάνω σε κάθε αντίτυπο του έργου και σε κάθε δημόσια χρήση. Συνέπεια των δύο αυτών εξουσιών είναι ότι απαγορεύεται σε κάθε άλλον να ισχυρίζεται ότι είναι ο δημιουργός ή να προβάλλει το όνομα του πάνω στο έργο ως όνομα του δημιουργού (βλ. Γ. Κουμάντο, ό.π., σελ. 242).

Το περιουσιακό δικαίωμα έχει οικονομική αξία και εξασφαλίζει στο δημιουργό τη δυνατότητα να εκμεταλλευθεί το έργο του, αποκομίζοντας από αυτό οικονομικά ωφελήματα. Το άρθρο 3 του Ν 2121/1993 απαριθμεί ενδεικτικά τις εξουσίες που απαρτίζουν το περιουσιακό δικαίωμα και αντιστοιχούν στους βασικότερους τρόπους εκμετάλλευσης του έργου. Αναγνωρίζει στο δημιουργό, μεταξύ άλλων, τις εξουσίες να επιτρέπει ή να απαγορεύει: α) την εγγραφή του έργου, δηλαδή την πρώτη υλική ενσωμάτωση του πάνω σε κάποιο υλικό φορέα που αποτελεί τη βάση για την αναπαραγωγή του, με προορισμό συνήθως τη δημόσια χρήση, β) την αναπαραγωγή του έργου, δηλαδή την παραγωγή νέων υλικών υποστρωμάτων (αντιτύπων), όπου επαναλαμβάνεται η αρχική ενσωμάτωση του έργου και η οποία μπορεί να γίνει με οποιοδήποτε μέσο (μηχανικά, ηλεκτρονικά, με μέσα της εκδοτικής τεχνικής, κ.λπ.) και γ) τη θέση του έργου σε κυκλοφορία, εξουσία που περιλαμβάνει τις πράξεις με τις οποίες το έργο γίνεται προσιτό στο κοινό και υλοποιείται, εκτός άλλων, με τη μεταβίβαση (λόγω πώλησης ή δωρεάς) της κυριότητας του υλικού φορέα ενσωμάτωσης του έργου (πρωτοτύπου ή αντιτύπων), η οποία όμως (μεταβίβαση της κυριότητας) δεν επιφέρει μεταβίβαση καμίας από τις εξουσίες του περιουσιακού δικαιώματος (άρθρο 17), εκτός αν υπάρχει αντίθετη συμφωνία με το δημιουργό (Κουμάντος ό.π., σελ. 207, 208, 210, Καλλινίκου ό.π., σελ. 61, 62, 65 επ.).

Εξάλλου αντικείμενο της προστασίας αυτής στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι η μορφή και όχι η ιδέα που περιγράφεται σε ένα πνευματικό δημιούργημα. Η διάκριση μεταξύ μορφής και ιδέας συνιστά ουσιώδη κανόνα για τον καθορισμό της εξέτασης της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας αφού αυτή αποτελεί το βασικό κριτήριο διάκρισης των στοιχείων που προστατεύονται και εκείνων (στοιχείων) που μένουν έξω από το πεδίο της προστασίας. Η διάκριση αυτή είναι απαραίτητη για το λόγο ότι κατά κανόνα το σύνολο των έργων αξιοποιεί και βασίζεται σε προγενέστερα στοιχεία τα οποία είτε έχουν καταστεί πλέον κοινό κτήμα είτε στερούνται αφ' εαυτών πρωτοτυπίας, είτε προέρχονται από ελεύθερες πηγές (ΕφΑθ 80/2008 ό.π.). Στην κατηγορία των λεγόμενων οπτικοακουστικών έργων, εντάσσονται και οι τηλεοπτικές εκπομπές, οι δημιουργοί των επί μέρους συμβολών των οποίων, όπως ο συγγραφέας του σεναρίου, ο συγγραφέας των διαλόγων, ο σκηνογράφος κ.λπ., απολαμβάνουν πρωτογενώς του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας επί των επί μέρους καλλιτεχνικών συμβολών τους (άρθρο 34 παρ. 2 Ν 2121/1993).

Περαιτέρω, στο άρθρο 65 του Ν 2121/1993 (αστικές κυρώσεις), ορίζεται εκτός των άλλων, ότι σε κάθε περίπτωση προσβολής της πνευματικής ιδιοκτησίας ο δημιουργός μπορεί να αξιώσει την αναγνώριση του δικαιώματος του, την άρση της προσβολής και την παράλειψη της στο μέλλον (παρ. 1), ότι όποιος υπαιτίως προσέβαλε την πνευματική ιδιοκτησία άλλου, υποχρεούται σε αποζημίωση και ικανοποίηση της ηθικής βλάβης, η δε αποζημίωση δεν μπορεί να είναι κατώτερη από το διπλάσιο της αμοιβής που συνήθως ή κατά νόμο καταβάλλεται για το είδος της εκμετάλλευσης που έκανε χωρίς την άδεια ο υπόχρεος (παρ. 2) και ότι αντί για αποζημίωση και χωρίς να απαιτείται υπαιτιότητα του υπόχρεου ο δημιουργός μπορεί να αξιώσει είτε την καταβολή του ποσού, κατά το οποίο ο υπόχρεος έγινε πλουσιότερος από την εκμετάλλευση του έργου χωρίς άδεια του δημιουργού, είτε την καταβολή του κέρδους που ο υπόχρεος αποκόμισε από την εκμετάλλευση αυτή (παρ. 3).

Το άρθρο 66 (ποινικές κυρώσεις) του ίδιου νόμου ορίζει, πλην άλλων, ότι όποιος χωρίς δικαίωμα και κατά παράβαση των διατάξεων του νόμου αυτού προβαίνει στις αναφερόμενες στο άρθρο αυτό πράξεις και γενικά εκμεταλλεύεται έργο που είναι αντικείμενο πνευματικής ιδιοκτησίας, τιμωρείται με τις προβλεπόμενες στο άρθρο αυτό ποινές και υπό τις ο` αυτό διακρίσεις (ΑΠ 963/2006 δημ. στη Νομος, Εφαθ 7632/2005 ΝοΒ 2006, 417, Εφαθ 5866/2003 ΔΕΕ 2003, 1330, Εφαθ 8138/2000 ΔΕΕ 2001, 61). Ως παράνομη προσβολή θεωρείται κάθε πράξη που επεμβαίνει στις εξουσίες (υλικές ή ηθικές) του δημιουργού και η πράξη αυτή γίνεται χωρίς την άδεια του ή χωρίς να συντρέχει άλλος λόγος που να αίρει τον παράνομο χαρακτήρα της προσβολής. Η προσβολή δε απόλυτου και αποκλειστικού δικαιώματος συνιστά παράνομη πράξη και, εφόσον γίνεται και υπαίτια, συνιστά και αδικοπραξία επειδή ενέχει από μόνη της εναντίωση προς την αποκλειστική εξουσία του δημιουργού (Εφαθ 6520/2008 ΔΕΕ 2009,325, ΕφΘεσ 1031/2008 ΕπισκεΔ 2008, 872, ΕφΘεσ 3022/2006 ΕπισκεΔ 2007, 432, Μ. Μαρίνος, Πνευματική ιδιοκτησία - Συγγενικά δικαιώματα σελ. 106 επ.). Τέλος, από το άρθρο 71 του ΑΚ προκύπτει ότι το νομικό πρόσωπο ευθύνεται για τις πράξεις ή τις παραλείψεις των οργάνων που κατά τα άρθρα 65, 67 και 68 ΑΚ το αντιπροσωπεύουν και εκφράζουν τη βούληση του, εφόσον η πράξη ή η παράλειψη έλαβε χώρα κατά την ενάσκηση των καθηκόντων που τους είχαν ανατεθεί και παράγει υποχρέωση προς αποζημίωση. Στην περίπτωση δε που η πράξη ή η παράλειψη του αρμοδίου οργάνου είναι υπαίτια και παράγει υποχρέωση αποζημίωσης, ευθύνεται και αυτός σε ολόκληρο με το νομικό πρόσωπο (ΑΠ 1844/2006 ΧρΙΔ 2007, 246, ΑΠ 29/2006 δημ. στη Νομος, Εφαθ 6847/2007 ΔΕΕ 2008, 345).

Στην προκείμενη περίπτωση, από τις ένορκες καταθέσεις των μαρτύρων των διαδίκων στο ακροατήριο του πρωτοβάθμιου Δικαστηρίου [...] αποδείχθηκαν τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Ο ενάγων, ο οποίος είναι επαγγελματίας παραγωγός τηλεοπτικών εκπομπών από το έτος 1992, στις 25.10.1995, υπέβαλε στο δεύτερο κανάλι της πρώτης εναγόμενης ανώνυμης εταιρίας, με την επωνυμία "....." (.....), νόμιμος εκπρόσωπος της οποίας είναι ο δεύτερος εναγόμενος,, την υπ` αριθμ. πρωτ. ... αναλυτική και ολοκληρωμένη πρόταση εκπομπής τηλεοπτικού παιχνιδιού με τον τίτλο ".....", μαζί με κοστολόγιο για την παραγωγή και προβολή της. Επρόκειτο για εβδομαδιαίο τηλεοπτικό παιχνίδι λόγου, βασισμένο στη ρητορική ικανότητα των διαγωνιζομένων, οι οποίοι θα κρίνονταν από ειδική επιτροπή λογοκριτών και το τηλεοπτικό κοινό, με συμβολικά βραβεία. [...] Ο ενάγων, όμως, δεν έλαβε απάντηση από την πρώτη εναγομένη επί της άνω πρότασης τηλεοπτικού παιχνιδιού, η οποία απορρίφθηκε σιωπηρά και ουδέποτε υλοποιήθηκε. Περαιτέρω αποδείχθηκε ότι, στις 24.1.2005, η τρίτη εναγόμενη εταιρία τηλεοπτικής παραγωγής, της οποίας εταίρος κατά ποσοστό 40% είναι ο τέταρτος των εναγομένων,, υπέβαλε προς την πρώτη εναγομένη την από 21.1.2005 πρόταση παραγωγής ωριαίας επιμορφωτικής και ψυχαγωγικής εκπομπής, με τον τίτλο "....." (αγωνιστικό "debate"), που έφερε την υπογραφή του τέταρτου εναγομένου ως δημιουργού. Στη συνέχεια, με την από 2.1.2006 σύμβαση τηλεοπτικής παραγωγής, μεταξύ της πρώτης και της τρίτης των εναγομένων, άρχισε από 17.12.2005, η προβολή, από το πρώτο κανάλι της πρώτης εναγομένης, του τηλεπαιχνιδιού με τον προαναφερόμενο τίτλο ("....."), η οποία συνεχίστηκε και ολοκληρώθηκε σε δώδεκα (12) επεισόδια που προβλήθηκαν σε εβδομαδιαία βάση κάθε Σάββατο βράδυ ώρα 22:00.

[...] Πλην, όμως, με την προβολή του εν λόγω τηλεπαιχνιδιού, δεν προσβάλλονται δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας του ενάγοντος επί του αναφερόμενου στην από 25.10.1995, μη υλοποιηθείσα, πρόταση του τηλεπαιχνιδιού, καθόσον το τελευταίο δεν αποτελεί πρωτότυπη επινόηση του ενάγοντος, προστατευόμενη από τον ανωτέρω νόμο. Τούτο δε διότι, από τα προσκομιζόμενα αποδεικτικά στοιχεία αποδείχθηκε ότι ο τέταρτος των εναγομένων, που είναι επίσης επαγγελματίας παραγωγός τηλεοπτικών εκπομπών, στις 30.6.1992, ήτοι σε χρόνο προγενέστερο της υποβολής της από 25.10.1995 πρότασης του ενάγοντος, είχε υποβάλει δια της συζύγου του, στην πρώτη

εναγομένη, εμπειριστατωμένη πρόταση παραγωγής τηλεοπτικής εκπομπής, με τον διαφορετικό τίτλο ".....", που έλαβε αριθμό πρωτ. 103954, συνοδευόμενη από πλήρη και λεπτομερειακή περιγραφή της προτεινόμενης εκπομπής και αναλυτικό κοστολόγιο, η οποία είναι ίδια, ως προς τα βασικά της στοιχεία, με αυτή του ενάγοντος. Η εν λόγω πρόταση, μολονότι εγκρίθηκε από την πρώτη εναγομένη και στη συνέχεια καταρτίστηκε μεταξύ αυτής και της εταιρίας "....." η από 1.10.1993 σύμβαση τηλεοπτικής παραγωγής, δεν υλοποιήθηκε τελικά. [...]

Οι διαφορές που εντοπίζονται στα δύο τηλεπαιχνίδια είναι, ότι α) στο μεν τηλεπαιχνίδι "....." του έτους 1992, γίνεται λόγος για δύο ομιλητές-παίχτες και η πρωτολογία και η δευτερολογία στο θέμα συζήτησης γίνεται, όπως είναι φυσικό, από το μόνο παίχτη της κάθε ομάδας, στο δε τηλεπαιχνίδι "....." του έτους 1995, γίνεται λόγος για δύο ομάδες, αποτελούμενες από δύο ρήτορες-παίχτες η καθεμιά, που συμμετέχουν καθένας χωριστά στην πρωτολογία (πρώτος γύρος) και δευτερολογία (δεύτερος γύρος), αντίστοιχα, β) στην πρόταση τηλεπαιχνιδιού του ενάγοντος, οι παίχτες γνωρίζουν από την προηγούμενη του γυρίσματος το θέμα της συζήτησης, χωρίς να γνωρίζουν ποια άποψη πρέπει να υποστηρίξουν, ενώ, στο προηγούμενο τηλεπαιχνίδι του έτους 1992, γίνεται λόγος για προετοιμασμένη πρωτολογία του κάθε ομιλητή και γ) στην πρόταση τηλεπαιχνιδιού του ενάγοντος, θα χρησιμοποιούσαν video wall, μέσω του οποίου θα γινόταν η παρουσίαση του προς συζήτηση θέματος από δημοσιογράφο. Τα ανωτέρω, όμως, στοιχεία, ως προς τα οποία διαφοροποιείται η πρόταση τηλεπαιχνιδιού του ενάγοντος με την προγενέστερη (πρόταση τηλεπαιχνιδιού) του τέταρτου των εναγομένων, δεν είναι σημαντικά και δεν μπορούν να προσδώσουν στην πρόταση του ενάγοντος την ιδιαίτερη ατομικότητα, αφού δεν παρουσιάζουν ιδιαιτερότητα δημιουργικής νοητικής εργασίας, προσπάθειας και προσωπικής συμβολής αυτού και, συνεπώς, η πρόταση του δεν μπορεί να χαρακτηριστεί πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα, κατά την έννοια του άρθρου 2 παρ. 1 του Ν 2121/1993, σύμφωνα και με τις νομικές σκέψεις που προηγήθηκαν. Έτσι, με την υποβολή από την τρίτη εναγομένη της από 21.1.2005 πρότασης παραγωγής ωριαίας επιμορφωτικής και ψυχαγωγικής εκπομπής, με τον τίτλο "....." και την κατόπιν αποδοχής της πρότασης αυτής, προβολή από το πρώτο κανάλι της πρώτης εναγομένης του ως άνω τηλεπαιχνιδιού, με τον ίδιο τίτλο, δεν μπορεί να γίνει λόγος για προσβολή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας του ενάγοντος επί της ως άνω πρότασης του, όπως αβάσιμα αυτός ισχυρίζεται, αφού η τελευταία αποτελεί ουσιαστικά επανυποβολή της πρότασης του τηλεοπτικού παιχνιδιού ".....", που είχε υποβληθεί το έτος 1992 από τον τέταρτο των εναγομένων, το δε προτεινόμενο από τον ενάγοντα τηλεπαιχνίδι δεν αποτελεί πρωτότυπη επινόηση αυτού, εφόσον προϋπήρχε η ίδια πρόταση-ιδέα τηλεπαιχνιδιού, μορφοποιημένη με τον τίτλο ".....", από το έτος 1992. Εξάλλου, ούτε ο τίτλος ".....", που χρησιμοποίησαν οι εναγόμενοι για το προβαλλόμενο τηλεπαιχνίδι, μπορεί να χαρακτηριστεί ως πνευματικό δημιούργημα του ενάγοντος, προστατευόμενο από το νόμο, αφού ο τίτλος αυτός δεν εμφανίζει πρωτοτυπία, ήταν ανέκαθεν γνωστός στους Έλληνες και θα μπορούσε ο καθένας να τον σκεφθεί και χρησιμοποιήσει, ως τίτλο τηλεοπτικής εκπομπής ανάλογου περιεχομένου, ή όταν είναι λογικά αναγκαίος για την υποδήλωση του περιεχομένου της. [...]

Απορρίπτει την έφεση.